розшукових справ до п'яти років у провадженнях щодо особливо тяжких злочинів [3, с. 40]. По-третє, необхідно закріпити в законі положення про роботу з цифровою інформацією. По-четверте, реформа має супроводжуватися посиленням судового контролю та прокурорського нагляду, що відповідає європейським стандартам захисту прав людини.

Отже, правове регулювання оперативно-розшукової діяльності в Україні пройшло шлях від закритих відомчих актів до закону, ухваленого у 1992 році, та його узгодження з КПК України 2012 року. Сьогодні воно знову потребує оновлення з урахуванням воєнного стану, цифровізації та реформи органів правопорядку, а ухвалення сучасного закону про оперативно-розшукову діяльність має стати одним із ключових кроків цієї реформи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2135-12 (дата звернення: 04.10.2026)

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення: 04.10.2026).

3. Тіхонов С. В., Василинчук В. І. Стадії оперативно-розшукової діяльності. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2022. № 9–10. С. 37–44. DOI: https://doi.org/10.18523/2617

4. Туз О. С., Білецький В. О. Актуальні напрями розвитку оперативно-розшукової діяльності в умовах сучасних безпекових викликів в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2026. Вип. 93, т. 5. С. 207–211. DOI: https://doi.org/10.24144/2307

5. Тарасенко О. С., Стрільців О. М.. Напрями вдосконалення законодавства, що регулює оперативно-розшукову діяльність, з метою протидії кримінальним правопорушенням в інформаційному просторі. Наука і правоохорона. 2025. № 4 (70). С. 17–23. DOI: https://doi.org/10.33270/05257004.2.

6. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023 (дата звернення: 04.10.2026).

7. Шамара О. В. Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: законодавчі шляхи реалізації (частина друга). Правовий часопис Донбасу. 2026. № 1 (94). С. 139–148. DOI: https://doi.org/10.32782/2523-4269-2026-94-139-148.

Кукурік А.В., здобувач
Науковий керівник: Леган І.М.,
доктор юридичних наук, професор,
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало відчутно помітним в системі державних та суспільних інститутів, зокрема і в наданні юридичної освіти. При цьому проблеми підготовки кадрів в юридичній сфері існували в Україні ще задовго до повномасштабної війни, зокрема це відмінність практичного досвіду від теоретичних знань, необхідність оновлення освітніх програм, підвищення якості професійної підготовки.

Доктор юридичних наук, професор Константінов С.Ф. наголошує на тому, що внаслідок окупації частини території України та подальшої агресії з боку Росії, проблеми почали набирати своєї вагомості [1, с. 98–103]. Таким чином, на даний момент є актуальним питання яким повинен бути майбутній правник в умовах воєнної та післявоєнної реальності.

Війна суттєво змінила характер юридичної діяльності. Сучасним юристам доводиться займатися справами, пов'язаними з воєнними злочинами, незаконним ув'язненням, депортацією і примусовим переміщенням цивільного населення, а також пошкодженням і знищенням майна. Вони працюють над аспектами, які раніше не були настільки актуальними. У зв'язку з цим змінюються вимоги до юридичної освіти. Студенти повинні розуміти, як саме норми застосовуються на практиці, які докази слід зібрати, як правильно оформити процесуальні документи і які правові механізми можна використати для захисту прав людини.

Особливо помітною ця проблема є у підготовці майбутніх правоохоронців і слідчих. Розслідування злочинів, пов'язаних зі збройною агресією, потребує знань кримінального права і процесу, міжнародного гуманітарного права та міжнародного права. С. Ф. Константінов підкреслює необхідність практичної підготовки майбутніх юристів-правоохоронців і слідчих, зокрема через стажування та практичні заняття [1, с. 101–103].

Також слід зазначити, що критичне мислення є важливою компетентністю майбутнього правника в умовах війни. Важливим елементом протидії інформаційно психологічного впливу з боку агресора та покращення здатності до критичного мислення особливо серед практичних юристів, є освіта та державна освітня політика. Освіта, а особливо юридична, не повинна втрачати свій статус, оскільки в разі спроб ворожого маніпулювання – це єдине джерело, яке конституює основні компетенції, що мають бути сформовані [2, с. 151].

Під час навчання в університеті варто частіше моделювати практичні ситуації, максимально наближені до реальної професійної діяльності. Зокрема, студентам можна пропонувати кейси про воєнні злочини. Визначати їх правову кваліфікацію, сформувати доказову базу, скласти процесуальні документи та обґрунтувати позицію сторони. Доречно також відпрацьовувати сценарії допиту свідків чи потерпілих, роботу слідчих груп, формування стратегії захисту або виступу в суді. Це допомагає студентам усвідомити різницю між теоретичними знаннями та їхньою практичною реалізацією. Ефективним інструментом у цьому процесі є залучення до занять практикуючих адвокатів, прокурорів, суддів та слідчих, здатних продемонструвати нюанси фахової роботи на реальних прикладах.

Водночас юридична освіта не має зводитися лише до вивчення воєнних аспектів. Майбутні правники потребують ґрунтовних знань із конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного та інших галузей права, адже саме міцна теоретична база є фундаментом для ефективної роботи в нових правових реаліях. Отже, ключовим завданням є досягнення балансу між фундаментальною підготовкою та розвитком практичних навичок. Попри те, що чинний Стандарт вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» вже спрямований на формування необхідних компетентностей, сучасні виклики вимагають постійної адаптації змісту освітніх програм. [4; 5]. Держава повинна підтримувати програми навчання та перепідготовки, що дозволять фахівцям ефективно реагувати на нові правові виклики. Це особливо актуально з огляду на те, що багато громадян звертаються за правовою допомогою в умовах воєнного стану, і якість цієї допомоги безпосередньо впливає на їхні права та свободи. Наприклад, введення Єдиного державного кваліфікаційного іспиту для випускників правничих шкіл допоможе стандартизувати рівень підготовки та забезпечити високу якість правових послуг [3 с. 65].

Особливої уваги вимагає підготовка студентів до взаємодії з міжнародними механізмами захисту прав людини. Оскільки наслідки війни виходять далеко за межі національного правового поля, майбутні юристи повинні досконало розуміти принципи роботи Європейського суду з прав людини, Міжнародного кримінального суду та інших міжнародних інституцій. Для цього неможливо обмежитися лише механічним заучуванням міжнародних документів. Важливо, щоб студент умів застосовувати ці норми до реальних життєвих ситуацій, аналізувати практику міжнародних судів та грамотно будувати юридичну аргументацію.

Ще однією обов'язковою умовою є розвиток комунікативних та психологічних компетенцій. Правники, які працюють із постраждалими від воєнних злочинів, військовими, ветеранами, переселенцями чи рідними зниклих безвісти, часто взаємодіють із людьми у критичному емоційному стані. Неправильна комунікація здатна загострити травму та знизити готовність потерпілих до співпраці зі слідством чи надання свідчень. Відтак, підготовка правників має обов'язково включати опанування професійної етики та основ психологічно

чутливого спілкування. Для слідчих та правоохоронців цей перелік доповнюється специфічною підготовкою до роботи в умовах стресу та підвищеної небезпеки.

На мою думку, одним із ключових аспектів вдосконалення юридичної освіти в умовах воєнного стану є поглиблення її практичного спрямування. Студенти мають отримувати досвід роботи з реальними правовими кейсами ще під час навчання. Цьому сприятимуть юридичні клініки, стажування в правоохоронних органах, адвокатських об'єднаннях та правозахисних організаціях, а також проведення модельних судових засідань, тренінгів, детальний аналіз судової практики та залучення до викладання практикуючих юристів. Такий підхід забезпечує формування професійної впевненості та усвідомлення відповідальності за прийняті правові рішення.

Отже, війна наочно продемонструвала, що якість юридичної освіти прямо впливає на спроможність фахівця діяти в умовах кризи та нестандартних викликів. Сьогоднішній студент-правник має орієнтуватися в міжнародному гуманітарному праві та стандартах прав людини. Важливими навичками є робота з доказами, критичне мислення, ефективна комунікація та вміння ухвалювати виважені рішення. Попри це, фундаментальні знання залишаються незмінними. На моє переконання, ключова мета сучасної правничої освіти – навчити майбутнього юриста переходити від простого знання норми до розуміння того, як застосувати її на практиці. Саме такий підхід дозволить виховати фахівців, здатних працювати в умовах воєнного часу, долучатися до відновлення правопорядку та забезпечувати дієвий захист прав людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Константінов С. Ф. Юридична освіта та підготовка правників в умовах воєнного стану. Нове українське право. 2023. № 2. С. 98–103. DOI: https://doi.org/10.51989/NUL.2023.2.12.

2. Мусієнко А. В., Жук А. М. Актуальність критичного мислення в професійній діяльності юриста під час агресії Росії проти України. DICTUM FACTUM. 2023. № 2 (14). С. 148–152. DOI: https://doi.org/10.32703/2663-6352/2023-2-14-148-152.

3. Биков О. М., Матірка Б. А. Діяльність юристів в умовах воєнного стану в Україні. Legal Bulletin. 2024. № 14. С. 58–66. DOI: https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A8.

4. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 № 644.

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 № 643.

Кухарська Д.Г., здобувач
Науковий керівник: Острогляд О.В.
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний університет «Житомирська політехніка»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ МЕЖІ ВОЛОДІННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЮ ЗБРОЄЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Питання володіння зброєю не є новим для України. Але із введенням воєнного стану воно стало актуальнішим та отримало підвищений інтерес громадян. Згідно з оприлюдненими, тодішнім міністром цифрової трансформації України, результатами опитування щодо ставлення українського суспільства стосовно володіння зброєю, виявилось, що близько 59% українців підтримують таку ідею, за умов дотримання вимог законодавства станом на 2022 рік [1]. Цей показник свідчить про те, що даний аспект та правове регулювання цієї сфери привертає значну увагу українського суспільства. Пов'язано це, в першу чергу, зі змінами, яких зазнає законодавство в умовах повномасштабного вторгнення. Унаслідок нововведень люди отримали додаткові права на володіння зброєю. Через це потреба у розмежуванні правомірного та неправомірного володіння вогнепальною зброєю зросла.